

(projekt grupy radnych Powiatu
Tarnogórskiego)

Uchwała nr / /2024
Rady Powiatu Tarnogórskiego
z dnia 2024 roku

**w sprawie zmian w systemie finansowania jednostek samorządu
terytorialnego**

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (tekst jednolity: Dz. U. z 2024r.poz. 107) oraz § 10 ust. 3 pkt 3 Statutu Powiatu Tarnogórskiego (tekst jednolity: Dz. Urz. Woj. Ślą. z 2020r. poz. 7618 ze zm.)

Rada Powiatu
uchwała:

§ 1. Przyjmuje się apel dotyczący zmiany ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego o treści stanowiącej załącznik do uchwały.

§ 2. Apel przekazuje się:

- 1) Prezesowi Rady Ministrów,
- 2) Ministrowi Finansów,
- 3) Posłom i Senatorom wybranym w okręgach z terenu województwa śląskiego,
- 4) organom stanowiącym jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa śląskiego.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Tarnogórskiego.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w sposób zwyczajowo przyjęty.

Załącznik do uchwały nr .../.../2024
Rady Powiatu Tarnogórskiego
z dnia ... 2024 roku

Apel
dotyczący zmian w systemie finansowania jednostek samorządu
terytorialnego

Stabilne finansowanie jednostek samorządu terytorialnego to gwarancja dalszego rozwoju, zarówno kraju, jak też i lokalnych społeczności. Muszą zatem niepokoić obecnie obowiązujące w tym zakresie uregulowania prawne. Na przestrzeni ostatnich kilku lat samorządy, w wyniku uchwalanych zmian legislacyjnych, pozbawione zostały znaczącej części udziałów w dochodach własnych. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem zmniejszył się z prawie 40% w roku 2018 do niespełna 30% w roku 2024. A to przede wszystkim wysokość dochodów własnych rzutuje na zabezpieczenie środków stanowiących wkłady własne do planowanych zadań inwestycyjno-remontowych w infrastrukturze. Ponadto z dochodów tych finansuje się w całości funkcjonowanie wielu jednostek organizacyjnych.

Dochody własne w pewnych obszarach działalności służą jako uzupełnienie planu dla niedoszacowanych zadań zleconych oraz finansują koszty prowadzenia zadań w zakresie oświaty i edukacyjnej opieki wychowawczej. Zasadniczo obydwie wyżej wymienione obszary winny być finansowane środkami dotacyjnymi oraz częścią oświatową subwencji ogólnej.

Jednostki samorządu terytorialnego, jak każde inne podmioty, są częścią życia społeczno- gospodarczego i również borykają się z wszelkiego rodzaju wyzwaniami w sferze ekonomicznej. Zwiększone koszty wykonywania zadań widoczne są corocznie w przekazywanej sprawozdawczości budżetowej. Z jednej strony w przypadku wynagrodzeń w wyniku wzrostu płacy minimalnej. Brak odpowiedniego finansowania jednostek samorządu terytorialnego doprowadza do „spłaszczania” wynagrodzeń. W konsekwencji zacierają się różnice w płacach pomiędzy pracownikami

o różnym wykształceniu i kwalifikacjach, co w efekcie prowadzić może do utraty kadr o unikalnych zdolnościach. Z drugiej strony w przypadku rzeczowych kosztów prowadzenia zadań w wyniku podwyższonej, utrzymującej się w ostatnim czasie inflacji. Utrzymanie dotychczasowej infrastruktury, a przede wszystkim tworzenie nowej, są obecnie znacznie utrudnione. Dodatkowo wysokie stopy procentowe zwiększają koszty obsługi długu, a często uniemożliwiają zaciąganie nowych zobowiązań dłużnych. Ograniczona ilość środków własnych oraz brak możliwości zaciągania zobowiązań dłużnych może negatywnie odbić się na absorpcji środków unijnych, gdzie pomimo znaczącego udziału pieniędzy strukturalnych, wymagany jest również wkład własny.

Przedstawione wyżej uwarunkowania utrudniają uzyskanie nadwyżki budżetowej, kluczowej dla rozwoju samorządów. Przy odpowiednio wysokim poziomie jest ona zabezpieczeniem przed utratą płynności finansowej w dłuższym okresie. Samo występowanie nadwyżki operacyjnej budżetu jednostki samorządu terytorialnego nie przesądza o dobrej kondycji finansowej jednostki samorządowej, jednak jest niewątpliwie pozytywnym zjawiskiem w samorządowej gospodarce finansowej.

O krytycznej sytuacji finansowej samorządów informują nie tylko sami samorządowcy ale również niezależne instytucje. Najwyższa Izba Kontroli jako głównie zagrożenia wskazuje brak możliwości zaplanowania budżetów, brak zdolności inwestycyjnych i przede wszystkim zachwianą konstytucyjną pozycję jednostek samorządu terytorialnego. W ocenie Izby, konieczne jest stworzenie sprawiedliwego i przewidywalnego systemu finansowania, który uwzględniałby konstytucyjne gwarancje samodzielności finansowej samorządów oraz ich rzeczywiste potrzeby.

Przygotowywany projekt ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego jest wyrazem dostrzeżenia problemu przez ustawodawcę. Jednakże zapisy i założenia w nim zawarte nie rekompensują utraconych, na skutek wcześniejszych zmian ustawowych, dochodów. Mniejsza niż stu procentowa rekompensata dochodów jest niemożliwa do

zaakceptowania, zważywszy na skalę wyzwań przed jakimi stają samorządy. Brak odpowiednich środków finansowych utrudnia nam skuteczne działanie na rzecz mieszkańców oraz realizację kluczowych projektów, które przyczyniają się do poprawy jakości życia w naszych lokalnych społecznościach.

Przywrócenie porządku w kwestii dochodów własnych nie powinno być jedyną zmianą w kontekście finansowania samorządów. Praktycznie od początków funkcjonowania niedofinansowane pozostają zadania z zakresu oświaty. Potrzeby oświatowe określane według obecnych standardów są daleko mniejsze niż realne wydatki ponoszone na oświatę. Nierozwiązanym dotychczas problemem pozostaje finansowanie oświaty prowadzonej przez inne niż samorząd podmioty, przede wszystkim w kontekście zmian liczby uczniów w trakcie roku szkolnego, a ponadto możliwości prowadzenia przez samorząd skutecznej kontroli w takich jednostkach.

Nadal istnieją obszary, w których nie w pełni sfinansowane są zadania zlecone realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego na rzecz budżetu państwa. Jest to w jawnej sprzeczności z zapisami ustawowymi, które wprost zakładają finansowanie w wysokości zapewniającej realizację tych zadań.

Znacznym obciążeniem budżetów jednostek samorządu terytorialnego byłoby uznanie we wszystkich projektach - dofinansowanych zarówno środkami krajowymi, jak również i unijnymi - podatku VAT jako kosztu kwalifikowanego przedsięwzięcia (za wyjątkiem sytuacji kiedy podatek VAT jest możliwy do odzyskania). Regulacje przepisów w tym zakresie są niezbędne, szczególnie w kontekście realizacji wysokowartościowych projektów wpływających na rozwój infrastruktury.

Samorządy są podstawą demokracji lokalnej oraz kluczowym elementem rozwoju społeczno- gospodarczego kraju. Dlatego też apelujemy o podjęcie działań, które pozwolą nam lepiej służyć naszym mieszkańcom i realizować zadania na ich rzecz.

Liczymy na zrozumienie naszych potrzeb i szybkie podjęcie działań w kierunku zwiększenia dochodów dla jednostek samorządowych.